

Teamtool
Shame Sexting

niet jouw schuld

Deze teamtool hoort bij de podcastserie *niet jouw schuld* en is voor professionals die voor en met jongeren werken. Deze teamtool biedt een werkwijze om direct met je collega's aan de slag te gaan met het thema uit de aflevering *Shame Sexting*. Jullie formuleren samen succesfactoren om gendergerelateerd geweld te voorkomen en sociale veiligheid te vergroten.

Rutgers

atria Kennisinstituut
voor Emancipatie en
Vrouwengeschiedenis

Act4Respect

Introductie

Deze tool is geschikt voor:
docenten, jongerenwerkers
en professionals in de
jeugdzorg

Inhoudsopgave

Introductie	1
Werkwijze stappenplan	2
Achtergrond informatie	4
Tips & tricks	6
Gesprek voorbereiden	8
Spiekbriefje	9

Colofon

Deze teamtool is een publicatie van Act4respect, een programma van Atria en Rutgers, in samenwerking met School en Veiligheid. Voor meer informatie kijk op www.act4respect.nl

tekst door Karlijn de Blécourt, Javier Koole en Djoeke Ardon.

In gesprek over Shame Sexting

In dit document vind je alle informatie om in gesprek te gaan met je collega's. In dit document vind je de volgende onderdelen:

- De teamtool: een uitgewerkte methode om samen met collega's succesfactoren bij de preventie van ongewenst sexting te identificeren
- Achtergrondinformatie bij de podcastaflevering, die als huiswerk aan de deelnemers van de sessie kan worden gestuurd
- Tips voor de voorbereiding van de sessie met je collega's
- Een spiekbriefje met mogelijke succesfactoren om uit te printen en mee te geven aan je collega's

Met deze teamtool bespreek je samen met collega's de succesfactoren die in de aflevering 'Shame Sexting' van de podcast: "niet jouw schuld" worden genoemd. Succesfactoren zijn de acties die professionals (of andere betrokkenen) in een bepaalde situatie hebben gedaan en die hebben geleid tot een positief resultaat.

Succesfactoren kunnen ook omgevingsfactoren zijn die bijdragen aan positief resultaat.

Positieve resultaten ter preventie van ongewenst sexting:

- Sexting wordt op een positieve manier besproken onder jongeren
- De focus ligt op veilige sexting waarbij geen grenzen overschreden worden
- Boodschap aan jongeren is: sexting is oké, sexy foto's of nep naaktfoto's doorsturen zonder toestemming doorsturen niet

Positieve resultaten in het ondersteunen van jongeren ongewenste sexting hebben meegemaakt zijn bijvoorbeeld:

- Het slachtoffer voelt zich gesteund en wordt niet nog een keer slachtoffer door slutshaming of victimblaming (door peers, ouders/verzorgers of professionals)
- Er is een duidelijke norm neergezet dat doorsturen van sexy foto's zonder consent niet oké is

Werkwijze stappen plan

TIP: Als mensen het lastig vinden om succesfactoren te herinneren kan je vanaf het begin al gebruik maken van het spiekbriefje. Hierop staan heel veel mogelijke succesfactoren, deelnemers hebben zo een geheugensteuntje.

STAP 1

Bespreken van de podcast (20 min.)

Iedereen heeft de podcast van tevoren beluisterd en de achtergrondinformatie gelezen. In deze eerste stap deelt iedereen de eerste indrukken: wat viel op en welke vragen bleven er hangen? Waarin zat het succes van de aanpak van deze professional? Wat had het slachtoffer van ons nodig gehad in deze situatie? Wat is hierin onze taak? Hoe speelt dit bij ons?

Geef deelnemers mee:

- Luister naar elkaar en schrijf alvast mee wat naar jouw idee factoren zijn die tot een positief resultaat leiden.
- Steek geen hele verhalen af, maar houd het kort en val niet in herhaling. Zo blijven we binnen de tijd en houden we de aandacht van iedereen vast.

Om te zorgen dat ieder perspectief meegenomen wordt, zou je een rondje kunnen doen waarin de deelnemers kort op deze vragen ingaan. Zo komt iedereen (kort) aan het woord.

Niet alle vragen zullen in dit eerste rondje beantwoord kunnen worden. Schrijf de vragen die leven op en kijk aan het einde van de bijeenkomst of deze vragen voldoende beantwoord zijn

STAP 2

Inventarisatie succesfactoren (30 min.)

In stap twee inventariseren we de succesfactoren uit de verhalen van de podcast. In deze stap gaat het nog niet over welke het meest belangrijk zijn, dat komt in stap drie. Hier gaat het echt om zoveel mogelijk succesfactoren op een rijtje te zetten.

Op een flap worden de succesfactoren in drie kolommen geïnventariseerd:

- Acties, aanpak & kwaliteiten van de professional die bijdragen aan positief resultaat ter preventie van ongewenste sexting onder jongeren
- Omgevingsfactoren die een positieve bijdrage leveren
- Behoeften van slachtoffer in steun en hulp

1: Individuele opdracht (3 minuten)

Schrijf in 3 minuten zoveel mogelijk succesfactoren op uit alle drie de categorieën

2: In tweetallen (6 minuten)

Maak samen 1 lijst met succesfactoren

3: In viertallen (6 minuten)

Zoek een ander tweetal en voeg jullie lijsten samen tot 1 lijst met succesfactoren

4: Met zijn allen (10 minuten)

Elk groepje van vier presenteert de lijst met succesfactoren en zet deze op de flap.

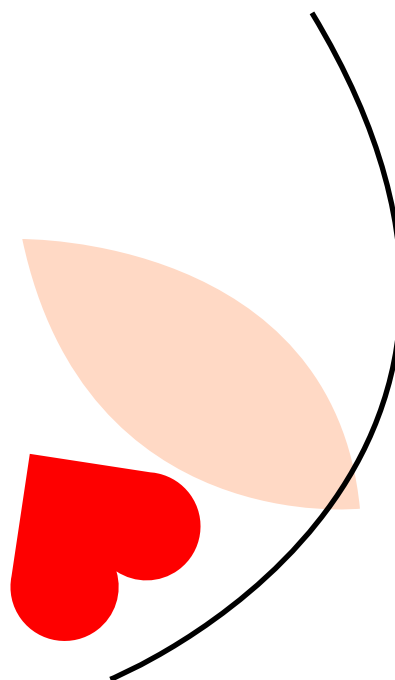
STAP 3
Verdieping (15 min.)

Een ronde van vragen stellen en goed luisteren. Probeer uit de combinatie van de succesfactoren 'vondsten' te destilleren: tot dan toe onzichtbare succesfactoren of onderliggende succesfactoren. Welke nieuwe inzichten levert dit op? Zet deze op een tweede flap. Maak eventueel een top drie van succesfactoren waarmee jullie aan de slag willen.

STAP 4
Evaluatie & actie (10 min.)

De groepsleden beantwoorden met elkaar de vraag: 'wat leren wij hier nu van?' en 'wat hebben we nodig om dit in de praktijk te brengen?'
Breng acties in kaart. Denk bijvoorbeeld aan:

- Hoe kunnen wij met jongeren in gesprek over veilige sexting en respectvolle omgang? (voor er iets gebeurd is)
- Hoe dragen we uit dat sexting met consent oké is, maar het versturen van sexy foto's zonder toestemming niet oké is?
- Hoe reageren we op situaties waarin negatieve normen rond seksualiteit en gender naar boven komen? (slutshaming; homonegativiteit; groepsdruk mbt machonorm; victimblaming of goedpraten van daders; dubbele moraal; heteronormativiteit; andere rigide genderstereotypen)
- Hoe kunnen we deskundigheid bevorderen op dit thema?
- Hoe kunnen we ons beleid verbeteren op dit thema? (denk aan seksualiteitsbeleid en aan richtlijnen om adequaat te reageren bij incidenten)

Achtergrond informatie

De diepte in over Shame Sexting

Deze achtergrondinformatie dient (samen met de podcastaflevering over Shame Sexting) als voorbereiding voor de sessie met je collega's. [Hier](#) vind je een link naar de achtergrondinformatie als losse pdf om met je collega's te delen¹.

Casus uit de podcast

Toen Robin 17 jaar was, werd een naaktfoto verspreid waarvan gezegd werd dat die van haar was. Deze vorm van ongewenste sexting, oftewel shame sexting, zorgde voor grote commotie en negatieve berichten op haar school. Iedereen vond dat Robin haar lesje maar moest leren. Ze kon gelukkig steun vinden bij haar vrienden en moeder. Het had haar geholpen als haar omgeving haar niet de schuld had gegeven. Zo kaart ze aan: "Ik had graag gehoord van mensen die de foto hadden gezien dat het niet de schuld is van het slachtoffer, in plaats van meeschreeuwen dat ik een slet zou zijn". Belangrijk is ook dat slachtoffers van ongewenste sexting weten waar ze terecht kunnen, bijvoorbeeld bij organisaties als Helpwanted en Slachtofferhulp.

Specialist op media opvoeding Jacqueline:

In de podcast vertelt Jacqueline over de trainingen die ze geeft aan scholen en professionals over online seksualiteit, identiteit en beïnvloeding. Praten over sexting op scholen is volgens haar van groot belang zo zegt ze: "Sexting komt veel voor onder jongeren omdat zij in de piek van hun ontwikkelingsfase zitten. Het is belan-

grijk dat scholen zich hierop voorbereiden en weten hoe ze jongeren daarin kunnen opvangen en begeleiden". Hierbij werkt het om sexting op een positieve manier te bespreken, in plaats van het te verbieden. Op deze wijze kun je jongeren leren hoe ze op een leuke en veilige manier aan sexting kunnen doen. Daarnaast voorkom je dat jongeren die slachtoffer zijn van ongewenste sexting, zoals shame sexting, de schuld krijgen. Zo kun je als professional jongeren leren een andere rol aan te nemen tegenover slachtoffers van shame sexting, want voor veel jongeren is het een eyeopener "dat ze in plaats van iemand uit te schelden, ook kunnen vragen hoe het met diegene gaat, en wat ze voor diegene kunnen doen", aldus Jacqueline. Kortom, door sexting bespreekbaar te maken zorg je als professional ervoor dat ongewenste sexting voorkomen kan worden en dat slachtoffers beter gesteund worden.

Meer informatie over sexting:

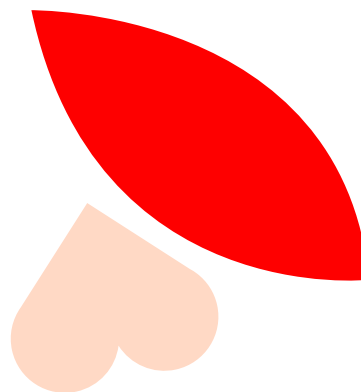
Seks, verliefdheid en relaties behoren tot de leukste dingen in het leven. Daarmee experimenteren hoort bij jong zijn - ook online. Maar als het over jongeren en sexting gaat, hebben we het al snel over gevaren en risico's. Dat is begrijpelijk, want jongeren zijn kwetsbaar en natuurlijk willen wij hen beschermen tegen risico's die ze soms zelf nog niet kunnen overzien. Toch is veruit het meeste online seksueel gedrag voor jongeren heel leuk en normaal. Eén op de drie jongeren gebruikte in het afgelopen jaar bijvoorbeeld een dating-app, één op de zes

¹ De quotes van de casusomschrijvingen zijn geparafraseerd ten behoeve van de teamtool.

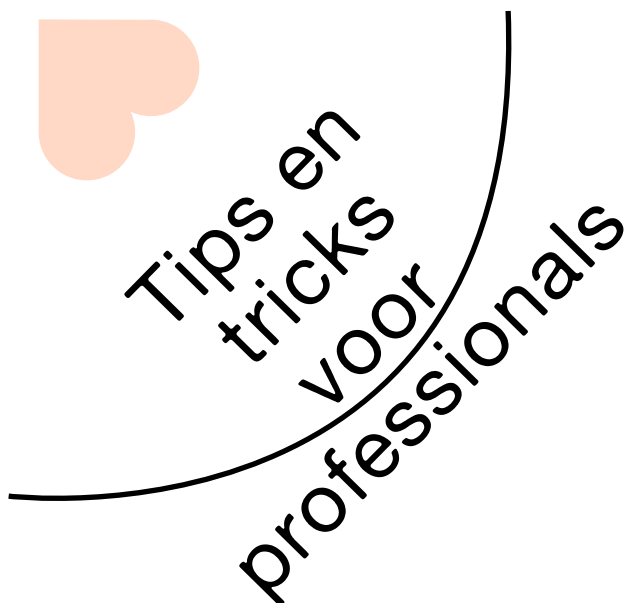
ontmoette de laatste sekspartner online en één op de acht jongeren heeft wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf naar iemand gestuurd. Binnen relaties worden online media heel vaak gebruikt om met elkaar te communiceren. Jongeren vinden het vaak makkelijker de eerste stappen in een relatie online te zetten: iemand laten weten dat je hem of haar leuk vindt of een afspraak maken voor een date. Naast dat sexting een leuke vorm is waarin jongeren experimenteren, zijn er echter wel ongewenste vormen van sexting, zoals bij Robin waarvan een nep naaktfoto is rondgestuurd. Ongewenste vormen zijn:

- **Ongewenste sexting:** zonder instemming van afgebeelde persoon vervaardigen en/of verspreiden van seksueel getint beeldmateriaal. Dit heeft vaak als doel de geportretteerde schade te berokkenen. Wanneer het beeldmateriaal viraal gaat wordt het 'shame-sexting' genoemd.
- **Sextortion:** chanteren (afpersen) met verspreiding van een naaktfoto of -filmpje.
- **Wraakporno:** na ruzie in een vriendschap of na het verbreken van een relatie kan wraak het motief zijn om naaktbeelden, soms met persoonsinformatie, door te sturen of online te plaatsen

- **Exposen:** het verspreiden van iemands naaktbeelden, soms in combinatie met persoonsinformatie, om diens reputatie te schaden of te pesten.
- **Grooming:** het, meestal door volwassenen, online verleiden van minderjarigen om seks met ze te hebben of voor geldelijk gewin (loverboys)
- **Cyberpesten:** een vorm van pesten via sociale media. Voorbeelden: verspreiden van intiem beeldmateriaal, nepaccounts maken, haattweets of bedreigingen sturen, vervelende berichten versturen, mensen uitsluiten van groepen of online leugens vertellen over andere mensen²

² Zie ook: <https://act4respect.nl/thema/cybergeweld/checklist-sexting/>

Voor jou als professional kan het voorkomen dat je met jongeren te maken krijgt die aan sexting doen of ongewenste sexting hebben meegemaakt. Het stigmatiseren ervan helpt niet, zoals Robin en Jacqueline al benoemd hebben in de podcast. De volgende tips kunnen je verder helpen met het gesprek aangaan met jongeren over sexting:

Hou het positief: Door op een positieve manier over sexting te praten, geef je jongeren de ruimte en de woorden om ook op een positieve manier over sexting te praten.

Leg accent op veilige sexting: Veel jongeren zijn zich bewust van de risico's en zijn bang om fouten te maken. Leg het accent op hoe je zo veilig mogelijk aan sexting kan doen. Vertel jongeren bijvoorbeeld om te checken met de ander of die een foto of video wil ontvangen en samen af te spreken dat de beelden niet worden doorgestuurd. Stimuleer jongeren om alleen dingen te delen die ze zelf willen en niks te doen dat niet goed voelt. Ook is het belangrijk dat jongeren weten wie degene is met wie ze samen aan sexting doen.

Voorkom schaamte: Shame sexting is het verspreiden van sexting materiaal in een groep, waardoor de geportretteerde emotionele schade ondervindt. Iedereen die de beelden verspreidt, draagt bij aan shame sexting. Hier is dus sprake van groepsdynamiek: ga in gesprek met de groep als geheel, normaliseer sexting en problematiseer het ongewenst doorsturen van beelden.³ Vertel slachtoffers dat zij zich er niet voor hoeven te schamen en dat ze erover kunnen praten als er

iets misgaat met sexting.

Bespreek gendernormen en doorbreek dubbele moraal: Het is voor niemand leuk als er zonder toestemming sexy (naakt)beelden verspreid worden. Maar voor meiden is het vaak vervelender dan voor jongens, omdat er door de omgeving veel harder over geoordeeld wordt. Beoordeel daarom jongens en meiden niet anders voor hetzelfde gedrag. Door te laten merken dat meiden net zo goed seksueel actief mogen zijn, versterk je het seksueel zelfbeeld van meiden. Ook versterk je jongens door hen te zien als volwaardige mensen met eigen verantwoordelijkheden.

Sexting is leuk ... doorsturen niet: Als materiaal zonder toestemming verspreid wordt, ligt de schuld bij degene die het verspreidt, niet bij degene die het in vertrouwen gemaakt en gedeeld heeft. Vertel daarom nooit aan jongeren waarvan een foto is verspreid dat ze deze niet hadden moeten delen. Zo draag je bij aan schaamte en schuldgevoel en kunnen slachtoffers nog meer chantabel worden.⁴

Wees cultuursensitief: Tienermeiden met bijvoorbeeld een Marokkaanse achtergrond hebben vaker negatieve ervaringen met sexting dan Nederlandse tienermeiden. Naast schaamte naar familie en omgeving kan ook religie een rol spelen in het schuldgevoel. Het is belangrijk dat hulpverleners niet vanuit hun eigen overtuigingen reageren, maar proberen te begrijpen welke zorgen er leven bij het slachtoffer en haar familie en daarop in te haken.⁵

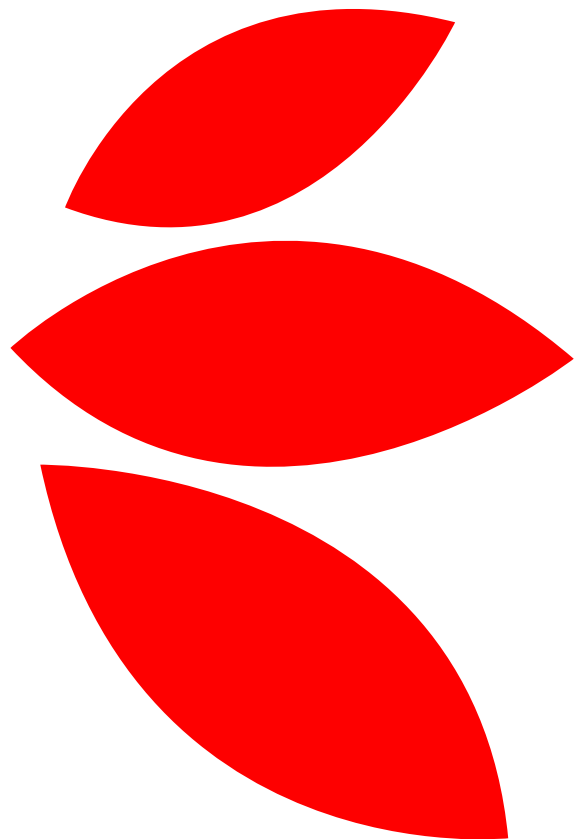
³ Zie <https://www.bureaujeugdenmedia.nl/shame-sexting-is-een-groepsding/>

⁴ Zie ook: <https://act4respect.nl/thema/cybergeweld/checklist-sexting/>

⁵ Zie: <https://nos.nl/artikel/2270630-hulpverleners-hebben-religieus-analfabetisme-en-dat-is-lastig-rond-sexting>

Informatie en interventies:

- Cijfers, tools en onderzoeken over online seksueel geweld <https://act4respect.nl/thema/cybergeweld/>
- Congres Seks(e) en Internet: <https://www.youtube.com/watch?v=8uhlExRvtQM>
- Checklist sexting: <https://act4respect.nl/thema/cybergeweld/checklist-sexting/>
- Lees ook het onderzoek van Hanan Nhas: <https://www.kis.nl/sites/default/files/niet-jouw-schuld-verkenning-shame-sexting.pdf>
- Lessen voor jongeren over Seks online: Special: Seks online - Webwinkel - Rutgers
- Tips en interventies over sexting op Seksindepraktijk.nl: Aandacht voor online vormen van seksuele grensoverschrijding
- Training het G-woord aandacht voor gender om geweld te voorkomen: <https://act4respect.nl/agenda/het-g-woord-aandacht-voor-gender-om-geweld-te-voorkomen/>
- Meer informatie over cultuursensitieve aanpak: <https://nos.nl/artikel/2270630-hulpverleners-hebben-religieus-analfabetisme-en-dat-is-lastig-rond-sexting>
- Les aan jongeren over sexting aanbieden? Neem contact op met Judith van Dijk: druk op de [link](#) voor meer informatie over de training

Het gesprek voorbereiden

Met wie in gesprek

Begin met een groep collega's die zin heeft om met deze thema's aan de slag te gaan. Dit gesprek kan onderdeel zijn van een teammeeting of een intervisie bijeenkomst. Het kan ook prettig werken dit gesprek eerst te voeren met de collega's die al met deze thema's bezig zijn, om vervolgens samen te kijken hoe dit gesprek ook breder gevoerd kan worden.

Positieve insteek

Positieve normen rond gender en seksualiteit vraagt in veel gevallen om een cultuuromslag. En dat kost tijd, maar elke stap in de goede richting helpt. Focus op het positieve: wat levert het op om positieve normen rond gender en seksualiteit uit te dragen? Voor jou als professional, voor de jongeren en voor de organisatie in het geheel. Investeer je energie in deze positieve norm neerzetten en niet in het bekritisseren van de 'oude' norm.

Houd het laagdrempelig en praktisch

Benadruk dat iedereen die energie heeft om met dit thema aan de slag te gaan welkom is, je hoeft geen expert te zijn in gender en seksualiteit om hieraan te kunnen bijdragen. Je hoeft het ook niet over alles eens te worden, gender en seksualiteit zijn nu eenmaal onderwerpen waar door verschillende mensen anders over gedacht wordt. Maak ruimte voor diversiteit, maar houd daarbij altijd het belang van de jongeren voor ogen: draagt het bij aan een sociaal veilige omgeving en biedt het jongeren ruimte zelf keuzes te kunnen maken over hun gender en seksualiteit?

Verwacht je veel vragen van de deelnemers?

Een beetje afhankelijk van de deelnemers van het gesprek kan het zijn dat er veel vragen naar boven komen. Dit kan je voor een deel ondervangen door de deelnemers te vragen de achtergrondinformatie voor het gesprek door te nemen. Maar misschien heb je al een beeld van vragen of weerstanden die naar boven kunnen komen. Bereid je daarop voor. Focus minder op: welke antwoorden moet ik geven? En meer op: op welke manier kan ik doorvragen? Hiermee houd je voor het hele team het leerproces open.

Stuur op actie

Met alleen een gesprek kom je er niet. Gebruik het gesprek ook om tot verdere acties te komen. Wat hebben jullie nodig om samen verdere stappen te kunnen zetten en de benoemde succesfactoren in de praktijk te brengen?

Tips voor de voorbereiding van het gesprek

- Bereid zo mogelijk de bijeenkomst voor met één of twee collega's.
- Houd de groep klein. Werk bij meer dan 12 personen in kleine groepjes.
- Haak eventueel aan bij een campagne die loopt (zoals de Week van de Liefde of Week van de Lentekriebels) of een actualiteit (zoals de BOOS aflevering).
- Maak het programma zoals het in de teamtool staat eventueel op maat. Pas aan op het doel en de duur van de bijeenkomst die jij voor ogen hebt.
- Vraag deelnemers van tevoren de podcast te beluisteren en de achtergrondinformatie te lezen.

Spiekbriefje

TIP: Dit spiekbriefje kun je uitprinten en meegeven aan de deelnemers voor tijdens de sessie. Hier vind je het spiekbriefje als aparte pdf: <https://act4respect.nl/tools/podastniet-jouwschuld/teamtool-shame-sexting/>

Dit spiekbriefje helpt je de succesfactoren in de podcast te herkennen. Dit zijn allemaal acties die bijdragen aan een positief resultaat, welke heb jij in de podcast voorbij horen komen? En heb je nog succesfactoren gehoord die hier ontbreken? Voor meer informatie over deze acties en hoe ze bijdragen aan positief resultaat verwijzen we naar de achtergrondinformatie. [Acties, aanpak & kwaliteiten van de professional die bijdragen aan positief resultaat ter preventie van partnergeweld onder jongeren.](#)

In preventie:

- Inzetten op preventie: niet wachten op incidenten maar jongeren proactief anders teunen in een positieve seksuele ontwikkeling
- Positieve insteek: seksualiteit is een belangrijk onderdeel van gezondheid en welzijn, online seksualiteit is daar onderdeel van
- Duidelijk norm neerzetten: geweld is nooit oké. Ook niet online
- Insteeken op veilige sexting: hoe houd je het leuk voor iedereen?
- Meiden en jongens niet anders beoordelen voor hetzelfde seksuele gedrag. Een meisje hoeft zich niet zomin te schamen voor seksuele gevoelens of activiteiten als een jongen. Een jongen mag net zo goed nee zeggen tegen seks als een meisje
- Stereotype normen rond gender en seksualiteit uitdagen
- Meedoen met landelijke campagnes rond preventie seksueel grensoverschrijdend gedrag en huiselijk geweld

Bij incidenten:

- Geloven en steunen van het slachtoffer
- Indien nodig: hulp voor slachtoffer regelen

- Aanspreken van pleger. Eventueel consequenties en hulp.
- Actief tegengaan van victimblaming en slutshaming bij peers, ouders of andere professionals
- Incident bespreken in de klas/in de groep, wat leren we hier als groep van? Hoe gaan we dit in de toekomst voorkomen?
- Inzetten op preventie van ongewenste sexting in de toekomst
- Eventueel beleid van organisaties aanpassen

Omgevingsfactoren die een positieve bijdrage leveren:

- Een open klimaat rond seksualiteit: er kan openlijk over seksualiteit gesproken worden en jongeren weten waar ze terecht kunnen met vragen, zorgen of problemen
- Duidelijke gedragsregels: wensen en grenzen worden besproken en consent is vanzelfsprekend
- Positieve normen rond gender en seksualiteit: de focus ligt op jezelf kunnen zijn, niet op een typische jongen of typische meid zijn.
- Richtlijnen over hoe adequaat te handelen bij incidenten
- Collega's die je werk steunen

Behoeften van slachtoffer in steun en hulp

- Steun van familie en vrienden (Bij Robin vriendin en moeder)
- Steun uit de omgeving: "Ik had graag gehoord van mensen die de foto hadden gezien dat het niet de schuld is van het slachtoffer, ipv meeschreeuwen dat ik een slet zou zijn"
- Belangrijk is ook dat slachtoffers van ongewenste sexting weten waar ze terecht kunnen, bijvoorbeeld bij organisaties als Helpwanted en Slachtofferhulp